

Eesti Lastearstide Selts läbi muutuva aja

Mari Laan – Eesti Lastearstide Selts

Eesti Lastearstide Selts (ELS) läheb oma järjekordestele, 17. kongressile vastu uues ja mõneti ajaloolises olukorras: kahe kongressi vahelisel ajal on kogu riik täielikult üle läinud perearsti-süsteemile. Esmatasandil töötavad paljudes kohtades küll endised lastearstid, osa neist ka lastenimekirjadega, kuid nende töö sisu on kardinaalselt muutunud, sest tegu on ühtaegu nii arstide kui ettevõtjatega. Ehkki ELSi liikmeskond on seoses muutustega oluliselt kahenenud, ei ole "prohvetlikud ennustused" pediatría hävingust teoks saanud – selle parimaks tõestuseks on eelseisev lastearstide kongress.

Eesti Lastearstide Selts loodi oletatavasti 1956. aastal Tartu ja Tallinna lastearstide ühisel initsiatiivil ning selle organisatsiooni eesmärgiks nii nagu tänapäevalgi on "lastearstide teadmiste taseme hoidmine, teadustöö koordineerimine, lastearstide omavahelise suhtlemise ja koostöö edendamise". Seltsi loomise ajaks on märgitud ka 1949. aastat, kuid puudulikult säilinud arhiivimaterjalid ei luba kumbagi aastaarvu autentselt tõestada. Alates asutamisest on selts üle elanud paremaid ja halvemaid aegu. Kui hea aja kriteeriumiks võtta seltsi liikmete arv, siis "hiilgeajal", seitsmekümnendatel, ületas liikmete arv 700, ainuüksi seltsi juhatusse kuulus kuni 21 liiget. 2004. aasta alguseks oli ELSis 324 liiget ja 7-liikmeline juhatuse.

Nõukogude perioodil oli pediatría areng seotud dotsent Leida Kerese ja dr Aleksei Varese aktiivse tegevusega. Seltsi kauaaegse presidendi Leo Tamme sõnul oli Nõukogude Eestis pediatría teistest meditsiinierialadest halvemini rahastatud, seetõttu väiksema teaduspotsiaaliga, kuid hea lastele antava arstiabi organisatsiooniga. Juba tol ajal oli lastearstide selts tuntud oma kongresside korraldamise poolest.

Uued tuuled hakkasid Eesti lastemeditsiinis puhuma 1981. aastast, kui kaks Soome pediatría-professorit esimest korda Eestit külastasid. Kolme

Eesti arsti – Leo Tamme, Tiina Talviku ja Avo-Valdur Mikelsaare – vastuviisit Soome toimus "juba" 1983. aastal. Toona planeeritud ühine teadustöö küll ei õnnestunud, kuid teedrajavad olid need visiidid ikkagi.

Tõeline murrang tuli aga Eesti iseseisvumisega 1991. aastal, kui informatsioon muust maailmast sai põhimõtteliselt kättesaadavaks igale lastearstile. Praegu pole enam kontinenti, kuhu Eesti lastearst pole sattunud. Loomulikult on kõigele positiivsele kaasa aidanud ka infotehnoloogia areng – vist pole enam olemas netis mittedesurfavat ja elektronposti mittekasutatavat lastearsti.

Ka demokraatiatuuled ei ole ELSist mööda käinud, palju aastaid ühe inimese poolt juhitud patriarhaalsest organisatsioonist on saanud 3aastase tegevusajaga juhatuse poolt koordineeritud selts. Viimati valiti seltsi juhatusse Mari Laan (president), Katrin Luts (sekretär), Heli Grünberg (eelmine president), Eda Tamm (varahoidja), Merike Martinson, Liis Toome ja Reet Aas. Seltsi tegevuse põhieesmärgid on jäänud püsima, mistõttu korraldatakse regulaarselt nelja konverentsi aastas, talvine konverents on juba kolm aastat kahepäevane, pakkudes lisaks teadusele ka sportimisvõimalusi ning meelelahutust. Ka ühised konverentsid Soome Lastearstide Seltsi ja teiste Eesti arstide erialaseltsidega on muutunud traditsiooniks. Kahe aasta tagant korraldatakse noorte lastearstide konverentse, viimane nendest, sel aastal toimunu, põhjustas tuliseid diskussioone lastearstide "kõigis vanuserühmades". Eesti Lastearstide Seltsil on oma ajaleht – Eesti Lastearstide Seltsi Sõnumid –, mida toimetab Mall-Anne Riikjärv ja mida praeguseks hetkeks on ilmunud 53 numbrit. Ehkki lehe väljaandmisel on olnud finantseerimisküsimusi, on selle populaarsus seltsi liikmete seas suur ja kaks viimast numbrit on ilmunud seltsi kulul ilma igasuguse välise toetuseta.

ELS on juba aastaid UNEPSA liige ja CESP (*Confederation of European Specialists in Pediatrics*) vaatlejaliige.

Riigi tormiline areng on kaasa haaranud ka meditsiinifääri. Meenuategem: 1992. aastal loodi ravikindlustussüsteem, 1994. aastal võeti vastu Eesti Vabariigi esimene tervishoiukorralduse seadus. 1996. aastal üllitas initsiatiivgrupp ELSi juhatusega eesotsas Eesti pediaatria arengukava 15 aastaks. Selles dokumendis oli esimest korda antud realistlik hinnang lastemeditsiini arengusuundadele Eestis. Demograafilisest situatsioonist tingitud tendentside arvestamine ning perearstisüsteemi juurdumise paratamatuse tunnetamine tegid sellest üsna aruka, kuid mitte väga armastatud dokumendi. Kuid just viimasel paaril aastal on ELSi juhatus tegevuses tekkinud uus dimensioon – poliitiline. See on tegevussuund, mis ei olnud mingil kujul võimalik nõukogude ajal ja on täiesti möödapääsmatu praegu. Küsimus ei ole kaugeltki ainult selles, et barrikaadidele kutsub meid suurel määral hirm pediaatria kadumise pärast Eesti meditsiinimaastikult. Küsimus on kindlasti ka selles, et tipp-poliitikute jaoks on lapsed olnud lihtsalt inimrühm, kelle tähendust ühiskonna tulevikule ei ole mõtestatud. Loetelu emadele ja lastele liigategemisest viimastel aastatel tuleks õige pikk.

Juhatuselise olulised sündmused on olnud kohtumine tervishoiuminister Siiri Oviiriga 2003. aastal ja abiminister Külvar Mandiga 2004. aastal. Üheks tähtsamaks, juba pika habemega probleemiks on olnud 0–7aastaste laste profülaktilise läbivaatuse kava kui normatiivdokumendi vastuvõtmine. Siiani perearstide seltsi vastuseisu leidnud dokument val-

mib siiski tõenäoliselt 2004. aastal. ELSi ettepanek üldlastearsti ehk teise astme lastearsti tegevuse seadustamiseks ja rahastamiseks hakkab alles leidma tervishoiupoliitikute ettevaatlikku toetust. Kahjuks ei ole Eesti lastearstidki selles küsimuses üksmeelsed. Ilmselt on paljuski õigus mõlemal poolel ja vastavalt kohalikele oludele võiks ka Eestisuguses pisiriigis eksisteerida süsteemide mitmesus. Kindlaks võiduks tuleks pidada aga poliitilistes tuultes kaotsi läinud soodustuste taastamist laste ravimite hüvitamisel haigekassa poolt.

Kuidas siis läheb lastearst vastu oma 17. rahvuslikule kongressile. Milline on meie lastearst, millest ta mõtleb?

Objektiivsed näitajad on järgmised: delegaate umbes 200 – kaks korda vähem kui eelnevatel kongressidel; see-eest on teese esitatud rekord-arv – üle 80, mis on Eesti kohta hea teaduslik tase; kongressi tehniline korraldamine on esimest korda usaldatud professionaalidele – Frensil.

Eesti lastearst on tunduvalt vabam, väarikam, enesest lugupidavam ja jõukam kui 15 aastat tagasi. Ta on näinud maailma ja teab, et ta ei ole millegi poolest kehvem oma Rootsis või Iirimaa töötavast kolleegist. Kindlasti töötab Eesti lastearst vähemalt niisama suure pühendumusega kui tema kolleegid välismaal, saades sama töö eest kuni 10 korda väiksemat palka, ja on lõputult väsinud reformidest.

Kuid analüüsigem läbikäidud teed ja tõdegem – üle koera on juba saadud. Mida me aga üsna varsti saame teha – me saame endale korraldada toreda lastearstide kongressi.